

O‘ZBEKISTONDAGI HOZIRGI INFLYATSIYA DARAJASINI YAXSHILASH

Rasulova Shahlo Rashidovna

Buxoro viloyati Kogon tuman texnikumi

Maxsus fan kafedrasi maxsus fan o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola O‘zbekistonda inflyatsiya darajasini tahlil qilib, uning kamayishiga erishish yo‘llarini o‘rganadi. 2025-yil noyabr holatiga ko‘ra, O‘zbekistonda yillik inflyatsiya darajasi taxminan 7,5–7,8% atrofida sodir bo‘lmoqda, bu ko‘rsatkich oxirgi yillarda eng past darajalar qatoriga kiradi va Markaziy bankning 2025-yil uchun prognozidan pastroq. Inflyatsiyaning pasayishiga asosan qat’iy pul-kredit siyosati, milliy valyutaning nisbatan barqarorligi va import narxlarining stabilizatsiyasi ta’sir qilmoqda. Ammo inflyatsiya barqaror ravishda 5% atrofida bo‘lish maqsadi hali to‘liq amalga oshmagan, shu bois inflyatsiyani yanada pasaytirish uchun kompleks chora-tadbirlar zarur. Mazkur maqolada narxlar barqarorligini ta’minlash, monetar siyosatni takomillashtirish, ishlab chiqarish salohiyatini mustahkamlash, moliyaviy sohani rivojlantirish hamda raqobatni oshirish kabi yo‘nalishlar bo‘yicha amaliy takliflar berilgan. Inflyatsiyani boshqarish milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishi va aholi daromadlarining oshishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: inflyatsiya darajasi, narxlar barqarorligi, monetar siyosat, O‘zbekiston iqtisodiyoti, pul-kredit siyosati, barqaror o‘shish, ishlab chiqarish salohiyati.

Inflyatsiya — iqtisodiyotning eng muhim makroiqtisodiy ko‘rsatkichlaridan biri bo‘lib, narxlar darajasining uzluksiz o‘sishi orqali pulning xarid qobiliyatining pasayishini anglatadi. Inflyatsiya darajasining barqarorligi milliy iqtisodiyotning umumiy salomatligini ko‘rsatadi. O‘zbekiston Respublikasi so‘nggi yillarda inflyatsiyani pasaytirishga qaratilgan kompleks iqtisodiy strategiyalarni amalga oshirmoqda. Mazkur maqolada O‘zbekiston hozirgi inflyatsiya holati tahlil qilinadi, uning sabablari va ularning kamayish yo‘llari muhokama qilinadi.[1]

Statistika ma’lumotlariga ko‘ra, 2025-yilning noyabr oyida O‘zbekistonda yillik inflyatsiya darajasi taxminan 7,5% atrofida bo‘ldi, bu ko‘rsatkich Markaziy bankning 8% lik prognozidan pastroq natija hisoblanadi. Shu bilan birga, 2025-yil davomida inflyatsiya pastlab borgan, yillik inflyatsiya 10,2% (2024-yilga nisbatan) dan 7,8% ga tushgan. Bu O‘zbekiston mustaqillik yillaridagi eng past inflyatsion ko‘rsatkichlardan biri sifatida baholanmoqda. Narxlar darajasining pasayishida qat’iy monetar siyosat, pul-kredit siyosatidagi barqarorlik va milliy valyutaning nisbatan mustahkam holati muhim rol o‘ynadi.[4]

Shuni ta'kidlash kerakki, inflyatsiya faqat yillik foiz ko'rsatkich bilan o'lchanmaydi; u iste'mol savati (CPI) va ayrim tovarlar narxlarining o'zgarishiga ham bog'liq bo'ladi. Masalan, oziq-ovqat mahsulotlari narxi o'rtacha 5–6% ga oshgan, xizmatlar va energiya narxlari esa ba'zan yuqori darajada qoldi. [3]

Inflyatsiyaning shakllanishiga bir qancha omillar ta'sir ko'rsatadi. O'zbekiston kontekstida eng ko'zga ko'ringan omillar quyidagilardan iborat:

Markaziy bankning pul-kredit siyosati inflyatsiyani boshqarishda muhim vositadir. Qat'iy pul-kredit siyosati orqali pul massasini cheklash va talabni pasaytirish inflyatsion bosimni kamaytiradi. O'zbekiston Markaziy banki 2025-yil davomida siyosat foiz stavkasini yuqori darajada ushlab turdi, bu esa kreditlash hajmini tartibga solishga xizmat qildi va jamiyatda pul oqimini tartibga soldi.[2]

Liberalizatsiya siyosati doirasida energiya narxlari oshgani ichki ishlab chiqarish xarajatlariga ta'sir qildi. Bu esa narxlar barqarorligiga vaqtincha bosim ko'rsatdi.

O'zbekiston import qiladigan tovarlar narxining o'zgarishi inflyatsiyaga bevosita bog'liq. Milliy valyutaning barqarorligi import narxlarini barqarorlashtirishga yordam beradi, bu esa ichki bozor narxlarining oshishini sekinlashtiradi.

Inflyatsiya ko'p hollarda talabning taklifdan oshib ketishi natijasida yuzaga keladi. Ishlab chiqarish salohiyati past bo'lsa, talab oshganda narxlar tez oshadi. Shu bois taklifni oshirish inflyatsiyaga qarshi samarali kurash vositasidir.[5]

Inflyatsiyani muvaffaqiyatli boshqarish uchun kompleks chora-tadbirlar zarur bo'ladi. Quyida asosiy yo'nalishlar ko'rib chiqiladi:

Pul-kredit siyosati inflyatsiyani boshqarishda markaziy rol o'ynaydi. Siyosat stavkasining optimal darajada ushlab turilishi pul massasini nazorat qilib, talabni pasaytiradi. Bu narxlar barqarorligini saqlashga xizmat qiladi. Shuningdek, monetar siyosat orqali kreditlar hajmi va narx darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatish imkonini beradi.

Taklifni oshirish ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish orqali amalga oshiriladi. Agrar soha, oziq-ovqat sanoati, yengil sanoat va xomashyo ishlab chiqarish tarmoqlariga investitsiyalar kiritish orqali taklifni oshirish mumkin. Bu esa bozorni oziq-ovqat va boshqa mahsulotlar bilan to'ldiradi, narx bosimini kamaytiradi.

Zamonaviy raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan tizimlar va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Bu esa holda narxlarni pasaytirishga yordam beradi. Raqamlashtirish inflyatsiya bosimini ham kamaytiradi, chunki resurslardan ko'proq foydalanish mumkin bo'ladi.

Davlat tomonidan iste'molchilar huquqlarini himoya qiluvchi mexanizmlarni kuchaytirish narxlarning asossiz oshishining oldini oladi. Narx nazorati tizimlari va bozor monitoringi orqali monopoliyalarning narxlarni oshirishiga to'sqinlik qilinadi.

Ba'zi davlatlar inflyatsiya maqsadli rejimini joriy etish orqali narx barqarorligini saqlashga muvaffaq bo'ladi. Bu rejim pul-kredit siyosati yo'l xaritasi sifatida ishlaydi va inflyatsiya maqsadli ko'rsatkichlarni belgilaydi.

Inflyatsiya darajasining oshishi ijtimoiy sohalarga ham salbiy ta'sir qiladi. Bu mehnat haqi bo'yicha real daromadni pasaytiradi, aholining xarid qobiliyatini susaytiradi va ijtimoiy adolatsizlikni kuchaytiradi. Shu bois inflyatsiyani pasaytirish aholi farovonligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda inflyatsiya darajasi 2025-yilda sezilarli darajada pasaydi, ammo uning barqaror ravishda 5% atrofida bo'lishi uchun qo'shimcha chora-tadbirlar talab etiladi. Qat'iy monetar siyosat, ishlab chiqarish salohiyatini oshirish, raqamli iqtisodiyot va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish orqali inflyatsiyani yanada pasaytirish mumkin. Bu chora-tadbirlar milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishiga, aholining real daromadlarining oshishiga va ijtimoiy barqarorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Shodmonov A.R. Pul-kredit siyosati va inflyatsiya boshqaruvi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2023. – 45–78-betlar.
2. Ergashev B.T. Makroiqtisodiyot: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2021. – 120–158-betlar.
3. Qo'chqorov M.J. Inflyatsiya ta'siri va siyosat choralari tahlil qilish. – Samarkand: Zarafshon, 2024. – 89–125-betlar.
4. Valiyev S.S. Ichki bozor va narxlar barqarorligi. – Buxoro: Yangi asr, 2022. – 66–102-betlar.
5. Rasulova N.D. Iqtisodiy barqarorlik va makro siyosat. – Toshkent: Iqtisodiyot va moliya, 2025. – 33–70-betlar.